



วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในเรื่องความต่องการพัฒนาตนเองของข้าราชการ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนในส่วนกลาง ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ผู้วิจัยได้ศึกษา รวบรวมแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ตอนดังนี้

1. การพัฒนาโครงสร้างและองค์กรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน
2. การพัฒนามูลดากร
3. การศึกษาและการเรียนรู้
4. ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การพัฒนาโครงสร้างและองค์กรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

การจัดการศึกษานอกโรงเรียนในประเทศไทย กล่าวได้ว่า เริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. 2483 โดยการจัดตั้งกองการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อแก้ไขการไม่รู้หนังสือ ทั้งนี้เป็นผลมาจากการสำรวจสำมะโนประชากรในปี พ.ศ. 2480 พบว่าประชากรอายุ 10 ปีขึ้นไปไม่รู้หนังสือร้อยละ 68.8 ของประชากรทั้งหมด หรือประมาณ 6,878,594 คน ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศประการหนึ่ง (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2526: 12)

ในระยะแรก (2483 - 2491) รัฐบาลได้เน้นการจัดการศึกษาในสถานความรู้พื้นฐาน เพื่อให้อ่านออกเขียนได้ และเข้าใจหน้าที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย คอมนโยบายการจัดการศึกษานอกโรงเรียนมีแนวโน้มมาจากผลของนโยบายในสถานเศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาลต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นภาพชัดเจนเกี่ยวกับสภาพการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน จึงได้แบ่งออกเป็นระยะต่าง ๆ ดังนี้

ก) ระยะฟื้นฟูการศึกษาผู้ใหญ่ (พ.ศ. 2490 - 2508)

นโยบายการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ได้ขยายกว้างขวางครอบคลุมทั้งในด้านความรู้พื้นฐาน หน้าที่พลเมืองดี วัฒนธรรม และการประกอบอาชีพได้ให้รับผลดียิ่งขึ้น สนับสนุนการศึกษาของผู้ใหญ่ที่อยู่ในสภาพที่ไม่อาจได้รับการศึกษาได้ตามปกติ ได้จัดเป็นรูปแบบใหม่ขึ้น เรียกว่า "การศึกษาผู้ใหญ่ขั้นมูลฐาน" (พ.ศ. 2491 - 2503) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสอนให้ประชาชนใญ่หนึ่งสี่ ภูมณฑลเมืองและการประกอบอาชีพเบื้องต้น

ข) ระยะปรับปรุงการศึกษาผู้ใหญ่ (พ.ศ. 2508 - 2511)

สืบเนื่องจากการประชุม ยูเนสโกที่กรุงเตหะราน ประเทศอิหร่าน (พ.ศ. 2508) ที่ประชุมจึงกล่าวโดยยอมรับว่า การสอนให้คนอ่านออกเขียนได้อย่างเดียวไม่เพียงพอ เพราะไม่สามารถช่วยให้ผู้เรียนนำไปใช้ปรับปรุงอาชีพและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นจึงได้ปรับปรุงแนวการสอนผู้ใหญ่ใหม่ เรียกว่า "โครงการแก้ไขการไม่รู้หนังสือแบบสมกิจ" (Work Oriented Functional Literacy) ซึ่งจะได้รับความรู้ในค่านอาชีพควบคู่กันไปควบคู่กับการศึกษาผู้ใหญ่ได้ดำเนินการทดลองที่จังหวัดลำปาง จากผลการดำเนินงานพบว่า ประชาชนที่อ่านหนังสือไม่ออกมีความสนใจที่จะเรียน ผลการเรียนเป็นที่น่าพอใจ สามารถอ่านออกเขียนได้ และเข้าใจเกี่ยวกับงานอาชีพดีขึ้น

ค) ระยะขยายงานการศึกษาผู้ใหญ่ (พ.ศ. 2511 - 2522)

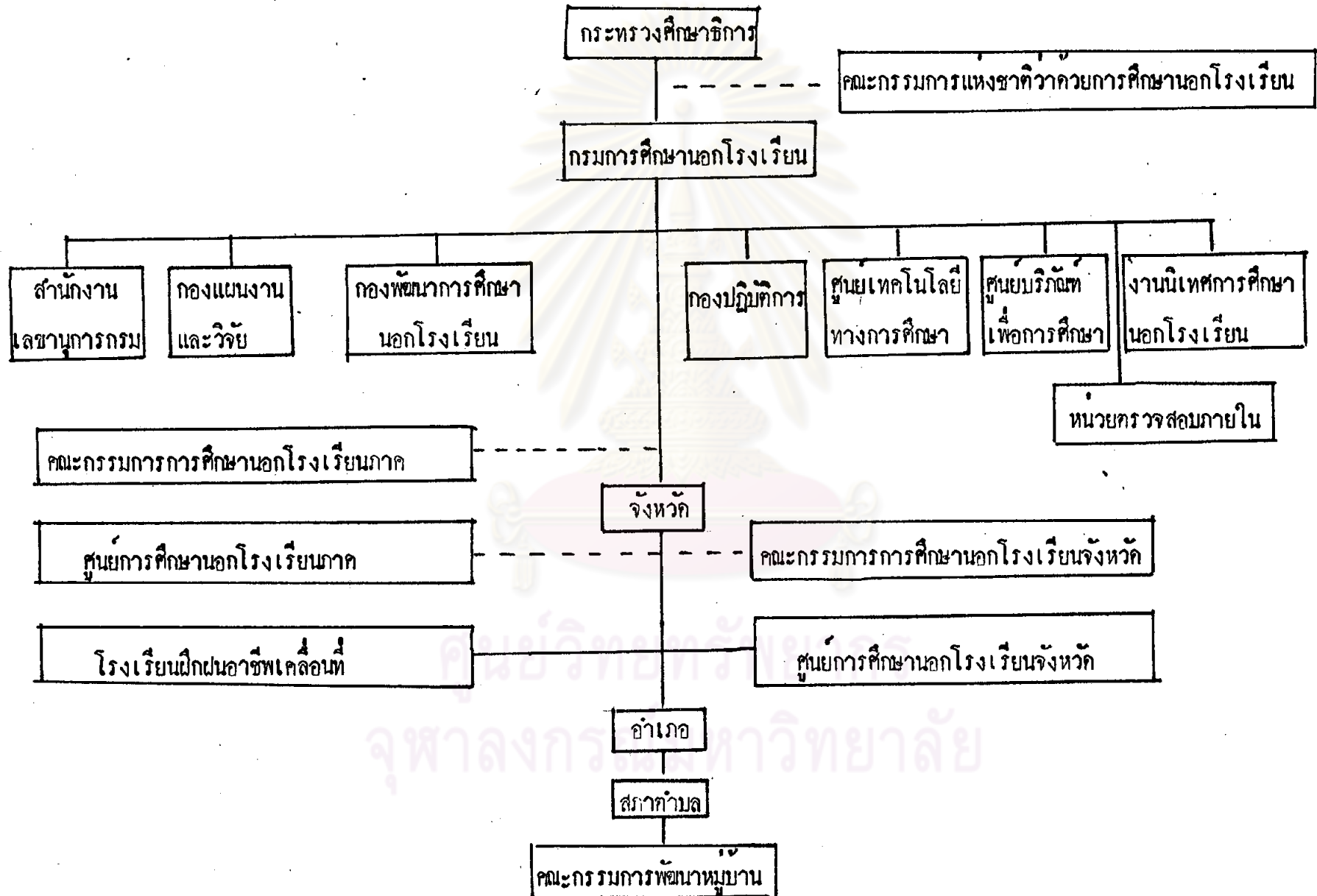
การแก้ไขการไม่รู้หนังสือแบบสมกิจ โดยวิธีสอนหนังสือควบคู่กับอาชีพที่สำคัญในชุมชนนั้นปรากฏว่ามีปัญหาบางประการ ประกอบกับการสอนทักษะอาชีพอย่างเดียว ยังไม่เป็นการตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทั้งหมด โดยสภาพเป็นจริงนั้นผู้ใหญ่ต้องประสบปัญหาในชีวิตประจำวันอีกมากและปัญหาค่านอาชีพก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งของปัญหาที่เผชิญอยู่เท่านั้น จากเหตุผลดังกล่าว ผู้บริหารการศึกษาผู้ใหญ่จึงได้ปรับปรุงวิธีการแก้ไขการไม่รู้หนังสือแบบสมกิจ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2513 จึงได้จัดการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จอย่างเป็นทางการ เปลี่ยนชื่อจากการศึกษาแบบสมกิจมาเป็น การศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ โดยเน้นหลักการที่ว่า การพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบทนั้นต้องมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถและใช้กระบวนการในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันยิ่งขึ้น จึงให้ความสำคัญในการรู้จักตนเอง รู้จักสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งข้อมูลทางวิชาการ

ในการบริหารงานในยุคขยายกิ่งกล้า ได้มีการขยายงานของ กรมโดยจัดให้มีการศึกษานอกโรงเรียนในระดับภูมิภาค ได้แก่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด เพื่อกระจายงานและอำนาจให้ส่วนภูมิภาคและประชาชน มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การจัดการศึกษานอกโรงเรียนในระยะนี้ต้องอาศัยทั้งรูปแบบเฉพาะ และรูปแบบที่แยกเป็นประเภทต่าง ๆ ของการศึกษาในหลายแขนงและในหลายรูปแบบของการศึกษา แต่สรุปได้ว่า ได้เริ่มมีการแยกเป็น 3 หลักการกิ่งกล้าวัย สำหรับรูปแบบโดยทั่วไปของการ จัดการศึกษานอกโรงเรียนได้แก่ การศึกษาพื้นฐาน การฝึกอาชีพ และการบริการด้านข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งมีวิธีการดำเนินงานตามลักษณะเฉพาะของทั้ง 3 ประเภท ประกอบเป็นการศึกษาตลอดชีวิต แนวโน้มของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในระยะต่อ ๆ ไป อาจมีรูปแบบใหม่เกิดขึ้นซึ่งเป็น รูปแบบรวมหรือแยกกิ่งกล้าวมาแล้ว แล้วแต่ความเปลี่ยนแปลงแนวโน้ม และสภาพการณ์ทาง เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

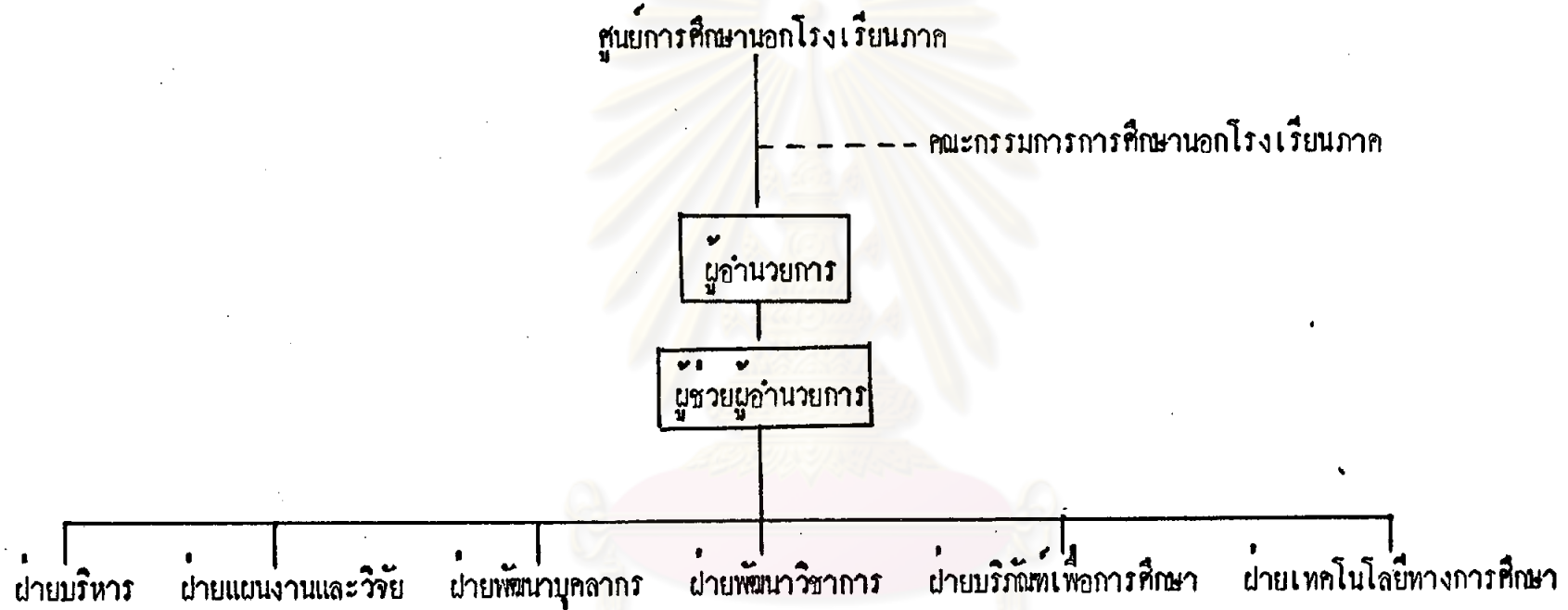
ค) ระยะก่อตั้งเป็นกรมการศึกษานอกโรงเรียน (พ.ศ. 2522-ปัจจุบัน)

การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ในรูปแบบต่าง ๆ กิ่งกล้า เป็นรากฐานใน การจัดการศึกษานอกโรงเรียนในปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2522 รัฐบาลโดยคณะกรรมการศึกษา ผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา ขึ้นเป็น กรมการศึกษานอกโรงเรียน เมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2522 โดยโอนกองการศึกษาผู้ใหญ่และสำนักโครงการพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาและศูนย์วิจัยเพื่อการศึกษา สังกัดกรมวิชาการ เข้าร่วมกัน และได้ ตราพระราชกฤษฎีกา แบ่งส่วนราชการของกรม ประกอบด้วย สำนักงานเลขาธิการกรม กองปฏิบัติการ กองแผนงานและวิจัย กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์เทคโนโลยีทางการ- ศึกษา ศูนย์วิจัยเพื่อการศึกษา และหน่วยศึกษานิเทศก์ เป็นหน่วยงานใน ส่วนกลาง ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคและศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด เป็นหน่วยงานในระดับภูมิภาคและระดับ จังหวัด และได้ดำเนินการตั้งต้นเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน สรุปการจัดองค์กรและการบริหารงาน ภายใน 3 หน่วยงาน กิ่งแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิการจัดองค์กร(Organization Chart) ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน



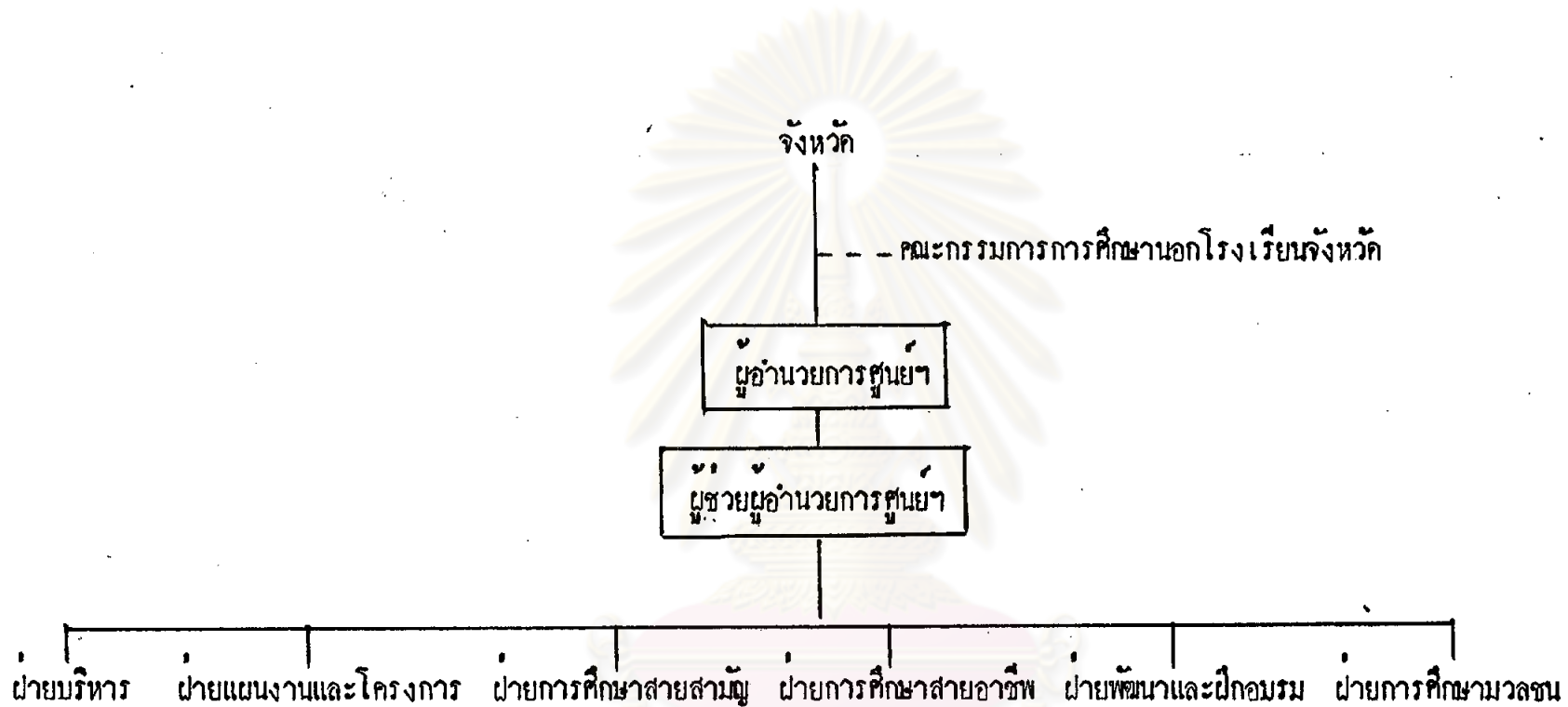
# แผนภูมิการจัดองค์กรภายในศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาค



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



แผนภูมิการจัดองค์กรภายในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## 2. การพัฒนาบุคลากร

### ทฤษฎีแนวความคิด

การพัฒนาบุคลากร เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้บุคลากร มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการทำงานให้ดีขึ้น ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน อันจะเป็นผลในการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หรืออีกนัยหนึ่ง เป็นกระบวนการที่ต้องทำต่อเนื่องกันไป ตลอดระยะเวลาที่คนทำงานอยู่ในองค์กร เพราะวิทยาการและเทคนิคในการทำงานได้พัฒนาอย่างรวดเร็ว ตลอดจนหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงานก็จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา จึงต้องมีการพัฒนาบุคลากรให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ คนที่ทำงานเหมาะสมในสมัยหนึ่งอาจกลายเป็นคนที่หย่อนสมรรถภาพหรือความสามารถไปในอีกสมัยหนึ่งก็ได้ ซึ่ง ชูบ กาญจนประกร (2517: 386) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรไว้ว่า จะจัดการศึกษาและการศึกษาฝึกอบรมอย่างไรจึงจะสามารถให้ผลงานการศึกษาและการศึกษาฝึกอบรมอำนวยผลสูงสุด ต่อการปฏิบัติงานใหม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานนั้นสังกัดอยู่ รวมทั้งเสนอแนะว่าควรให้เกิดการประสานงานเพื่อส่งเสริมการทำงานในหน่วยงานระดับรองลงไป และการบริหารทั้งระบบควย ซึ่งต้องคำนึงถึงวิทยากรผู้เข้ารับการศึกษฝึกอบรม เครื่องมือ เครื่องใช้ สถานที่จัดงาน และอื่น ๆ แนวความคิดของ ชูบ กาญจนประกร สอดคล้องกับแนวความคิดของ วุฒิชัย จ्ञานงค์ (2522: 48) ที่เสนอแนะว่า ลักษณะของการฝึกอบรมที่น่าจำเป็นสำหรับบุคลากรคือ การให้การศึกษาและการศึกษาฝึกอบรม ที่จะทำให้อุบลากรนั้นปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่ ลีโอ เอ็ม แชมเบอร์ลิน (Leo M. Chamberlin) ได้กล่าวเสริมถึงเนื้อหาในกิจกรรมที่จัดให้การศึกษาและการศึกษาฝึกอบรมว่า จะต้องเป็นเนื้อหาที่มุ่งพัฒนาตัวบุคคล และมีความหมายหรือสัมพันธ์กับการปฏิบัติงาน (Chamberlin 1966: 120)

การพัฒนาบุคลากรนั้น ส่วนใหญ่มุ่งเน้นประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยการให้การศึกษาและการศึกษาฝึกอบรม ซึ่งสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น โดยการแนะนำการให้ข่าวสาร การจัดทำระเบียบคู่มือการปฏิบัติงาน การฝึกอบรมอย่างเป็นทางการ การประชุมสัมมนา (สมบุญ ศาลยาชีวิต 2526: 31) อรพินทร์ กุลประภา เพิ่มเติมว่า ควรจะมีการส่งเสริมให้มีโอกาสศึกษาต่อ การสลับเปลี่ยนหน้าที่การงาน และการศึกษาดูงาน (อรพินทร์ กุลประภา 2524: 21)

### กิจกรรมการพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากรจะประสบความสำเร็จได้คงอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง กิจกรรมหรือวิธีการพัฒนาบุคลากรก็เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งที่ทำให้การพัฒนาบุคลากร ตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ จากรูปแบบดังกล่าวข้างต้นอาจจะสรุปเป็นกิจกรรมที่สำคัญได้ 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

ก) การฝึกอบรมปฐมนิเทศ คือ การแนะนำ อบรม และให้ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับระบบของหน่วยงานนั้น ๆ เพื่อให้บุคลากรใหม่ได้รับความรู้ และข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานที่ ทั่วมุคคล ผู้บริหาร และสถานะแวดล้อมอื่น ๆ เพื่อเป็นประโยชน์แก่บุคคลจะได้ปรับตัวเร็วขึ้น เหมาะสำหรับข้าราชการในองค์กรต่าง ๆ เมื่อแรกเข้า โดยจะเป็นการบรรจุเข้าทำงานใหม่ โยกย้ายมาจากหน่วยงานอื่นภายในองค์กรหรือภายนอกองค์กรก็ตาม จุดประสงค์หลักของการศึกษาฝึกอบรมประเภทนี้ก็คือ (กพ. 2519: 1-11) ให้ทราบถึงนโยบาย หน้าที่ของหน่วยงาน ข้อบังคับ ระเบียบแบบแผนต่าง ๆ สิทธิที่พึงได้รับ และวิธีปฏิบัติงานของข้าราชการหรือพนักงาน

ข) การศึกษาฝึกอบรมในระยะเวลาการทำงาน เป็นการศึกษาฝึกอบรมผู้เข้ารับราชการหรือทำงานอยู่แล้วในหน่วยงานใดก็ตาม เพื่อประโยชน์ในการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับการฝึกอบรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กร เพื่อให้สามารถนำความรู้ ความคิด ที่ได้รับมาใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงาน ให้เกิดความก้าวหน้าในอาชีพการงาน มีความเชื่อมั่นในอาชีพของตนเองมากยิ่งขึ้น การอบรมประเภทนี้อาจจะพบได้ในรูปแบบต่าง ๆ กัน (จอมพล ถนอม กิตติขจร 2519: 1) เช่น โดยวิธีให้ปฏิบัติงานในหน้าที่ การอบรมนอกงานโดยการแนะนำสอนงานทั่วไปนอกเหนือจากงานที่ปฏิบัติ และการฝึกอบรมระดับหัวหน้างานที่มีความสำคัญต่อผลการปฏิบัติงานของผู้ใ้บังคับบัญชามาก ลักษณะกิจกรรมจะเป็นประเภทการประชุมสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น

ค) กิจกรรมในลักษณะที่เป็นไปตามระเบียบ หรืออยู่ในดุลยพินิจของผู้ใ้บังคับบัญชา เช่น การส่งเสริมให้มีการศึกษาต่อ การสับเปลี่ยนหน้าที่การงาน การศึกษาดูงาน เป็นต้น



### การขยายงานและความรับผิดชอบของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้มีการขยายงานการศึกษานอกโรงเรียนทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ จัดตั้งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคและศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด (สุนทร โคตรบรรเทา 2525: 63-66) ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) ศูนย์ฯ ภาคที่ตั้งอยู่ตามภาคภูมิศาสตร์ของประเทศ ในปัจจุบันมี 2528 มี 5 ศูนย์ ๆ คือ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออก-เฉียงเหนือ และภาคตะวันออก มีบุคลากรทั้งสิ้น 304 คน ส่วนศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด เป็นโครงการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 4 เช่นเดียวกัน ในระยะเริ่มแรก เรียกว่า "ศูนย์การศึกษาประชาชนจังหวัด" และเปลี่ยนชื่อเป็น "ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด" เมื่อ 29 เมษายน 2523 ในปี พ.ศ. 2528 มี 63 ศูนย์ ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการฉบับสุดท้าย ลงวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2527 มีบุคลากร 1,361 คน และตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระยะที่ 5 นั้นมีเป้าหมายที่จะจัดตั้งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดให้ครบทุกจังหวัด (อนุรักษ์ ปัญญาภูวนัน 2526: 122) การดำเนินงานของกรมการศึกษานอกโรงเรียนมีหน้าที่จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อแก้ไขการไม่รูหนังสือ การให้การศึกษาแก่ผู้ที่ไร้โอกาสที่จะเข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียนปกติ ให้การศึกษาฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้น จัดบริการส่งเสริมการอ่าน จัดพิพิธภัณฑ์ทางการศึกษา จัดการศึกษาทางสื่อมวลชน จัดการศึกษาในรูปแบบอื่น ๆ ที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมความรู้ความสามารถ การปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ การแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน การพัฒนาชุมชน และความเป็นพลเมืองดีในระบบประชาธิปไตย ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนทั้งของรัฐบาลและเอกชน (สุนทร โคตรบรรเทา 2525: 49) การขยายงานและความรับผิดชอบของกรมการศึกษานอกโรงเรียนนี้ เป็นไปในลักษณะที่รวดเร็ว และกระตือรือร้น บุคลากรไม่เพียงพอ ต้องการบุคลากรอีกมาก เพื่อให้สอดคล้องกับงานที่ขยายออกไป บุคลากรของกรมการศึกษานอกโรงเรียนจึงประกอบด้วยบุคคลหลายประเภท คือ บุคลากรที่โอนมาจากกรม/กองอื่น มาจากโรงเรียนฝึกฝนอาชีพหรือกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรม และบุคลากรที่บรรจุใหม่ (ณรงค์ศักดิ์ กุลจันทน์ 2524: 101-104) และมีคุณสมบัติแตกต่างกัน เคียงกันกับการงานเก่า ๆ มากกว่า เข้าใจหลักการการศึกษานอกระบบโรงเรียน (อนุรักษ์ ปัญญาภูวนัน 2526: 147) จะเห็นได้ว่า กรมการศึกษานอกโรงเรียนจะต้องให้การศึกษาคืออบรมคนหลายประเภท เพื่อทำหน้าที่บริการชุมชนและสังคม ให้บริการการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งจัดได้ว่า

เป็นงานที่มากและหลากหลายชนิด ควรที่ควรมีการพัฒนาบุคลากรอย่างเร่งด่วน เพื่อให้บุคลากรมีลักษณะ เป็นนักการศึกษาผู้ใหญ่หรือนักการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พึงประสงค์

คุณลักษณะของนักการศึกษาผู้ใหญ่หรือนักการศึกษานอกระบบโรงเรียน

คุณลักษณะของนักการศึกษาผู้ใหญ่หรือนักการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น ไก่มีนักการศึกษาผู้ใหญ่ให้ทัศนะเกี่ยวกับในเรื่องนี้ไว้หลายท่านด้วยกัน อาจจะมีพอสรุปได้ดังนี้

ก) แนวคิดของนักการศึกษาผู้ใหญ่เกี่ยวกับคุณลักษณะของนักการศึกษาผู้ใหญ่ในต่างประเทศ

นักการศึกษาผู้ใหญ่และบรรดาผู้นำในวงการการศึกษาผู้ใหญ่หลายท่านที่ไต่ทำการวิเคราะห์และเสนอแนะคุณลักษณะของนักการศึกษาผู้ใหญ่ไว้ความแนวความคิดของตนเอง ขอเสนอแนะและคุณลักษณะของนักการศึกษาผู้ใหญ่ตามที่ทัศนะเหล่านี้เมื่อวิเคราะห์รวมกันแล้ว จะพบว่า ประกอบด้วยคุณลักษณะด้านความรู้ทาง ๆ ที่เกี่ยวกับงานในหน้าที่ และงานการศึกษาผู้ใหญ่ ลักษณะด้านทักษะในการปฏิบัติหน้าที่และคุณสมบัติเฉพาะบางประการที่นักการศึกษาผู้ใหญ่จะต้องมีเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังรายละเอียดผลการวิเคราะห์ดังนี้

ไซริล โอ ฮูล (Cyril O. Houle) ไก่ให้ขอเสนอแนะแก่ผู้สอนนักศึกษาสาขาการศึกษาผู้ใหญ่ว่า จะต้องพยายามช่วยเหลือให้นักศึกษาเหล่านั้นบรรลุเป้าหมายของการศึกษาคือ เป็นบุคคลที่ประกอบด้วยคุณลักษณะดังนี้ (Houle 1956: 137-139)

1. มีความเข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาผู้ใหญ่ ทั้งในค่านิยมวัตถุประสงค์ คุณค่า และแนวทางปฏิบัติไปสู่วัตถุประสงค์นั้น ๆ
2. มีความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นฐานของการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาผู้ใหญ่สถานจิตวิทยา และสังคมวิทยา
3. มีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนา ขอบข่าย และความรับผิดชอบของหน่วยงานเฉพาะหรือโปรแกรมเฉพาะอย่าง ซึ่งเขาร่วมปฏิบัติอยู่ในวงการการศึกษาผู้ใหญ่
4. มีความสามารถในการดำเนินงานและจัดการเกี่ยวกับกระบวนการต่าง ๆ ของการศึกษา ไก่แก่การกำหนดวัตถุประสงค์ การเลือกเนื้อหาและวิธีการ การฝึกอบรมผู้นำ การให้คำแนะนำและคำปรึกษา การสนับสนุนโครงการและการประสานงานและนิเทศติดตามผล รวมถึงการประเมินผลงาน

5. มีความตั้งใจทำงานให้ประสบผลสำเร็จ มีความเป็นผู้นำ  
ในการปฏิบัติงานร่วมกับบุคคลอื่น ๆ กับกลุ่มและประชาชน

6. เชื่อมั่นและยอมรับในกระบวนการของการศึกษาศิลปะชีวิต

นอกจากนี้ มาร์ก เฮช รอสแมน และริชาร์ด แอล บันนิง

(Mark H. Rossman and Richard L. Bunning) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าและทักษะ  
ซึ่งนักการศึกษาผู้ใหญ่จะต้องมีเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ วิธีการศึกษาใช้  
เทคนิคเกลไฟ การศึกษาคณะลักษณะของนักการศึกษาผู้ใหญ่ครั้งนี้เป็นการนำแนวความคิดของ ฮูล  
(Houle) มาเป็นแนวทางการจัดแบ่งกลุ่มสมรรถนะ ผลการวิเคราะห์เพื่อจัดกลุ่มสมรรถนะได้ใช้  
เทคนิค เกสท์นัท โพรลาไลเซชัน (Gestalt Polarization Technique) ของมหาวิทยาลัย  
อริโซนา (Arizona State University) ซึ่งเป็นเทคนิคที่ใช้จัดแยกประเภทข้อมูลออกเป็น  
เป็นกลุ่ม ๆ โดยยึดถือความคล้ายคลึงกันของความคิดเห็นของแต่ละบุคคล จัดทำโดยการนำข้อมูล  
แต่ละรายการ (Item) ซึ่งเขียนไว้ในแผ่นกระดาษเล็ก ๆ มาเสนอต่อกลุ่มผู้ทำการวิเคราะห์  
คณะผู้วิเคราะห์จะอภิปรายเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ปรากฏในแผ่นกระดาษนั้น ๆ แล้วลงมติอยู่ในกลุ่มใด  
กลุ่มหนึ่งที่ใครพิจารณาแล้วว่าเหมาะสม และคุณลักษณะหนึ่งอาจถูกจัดให้อยู่ในหลายกลุ่มใดควย  
ผลการศึกษาพบว่า มีสมรรถภาพด้านความรู้ และสมรรถภาพด้านทักษะ 6 ประเภท สำหรับ  
นักการศึกษาผู้ใหญ่ ดังนี้ (Mark Richard 1978: 139-155)

1. สมรรถนะส่วนตัวของนักการศึกษาผู้ใหญ่ เป็นสมรรถนะ  
ที่เกี่ยวกับตัวเองของนักการศึกษาผู้ใหญ่เองในด้านการส่วนบุคคล เจตนคติ และความมุ่งมั่น  
ในความสำเร็จ ได้แก่

(ก) ความรู้ มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องสิ่งต่าง ๆ คือ

ตนเอง

กระบวนการเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรมขององค์กร กลุ่มและบุคคล

แนวโน้มของสังคมที่มีผลกระทบต่อนักการศึกษาผู้ใหญ่

กระบวนการกลุ่ม

ปรัชญา

- (ข) ทักษะ มีทักษะเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ คือ
  - การสื่อสาร
  - การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
  - การสืบค้นอย่างเป็นระบบ การประเมินโดยใช่

วิจารณ์งานและการแก้ปัญหา

การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent)

ตัวเอง บุคคลอื่น ๆ องค์การในชุมชน หรือชุมชน

- การสร้างเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- การปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้รับบริการ

ทางการศึกษาผู้ใหญ่

2. สมรรถนะด้านขอบข่ายของงานการศึกษาผู้ใหญ่ เป็นสมรรถนะที่เกี่ยวกับความเข้าใจต่อการศึกษาผู้ใหญ่ในเรื่องขอบข่าย เป้าหมาย หน้าที่ และแนวโน้มของการศึกษาผู้ใหญ่ ได้แก่

- (ก) ความรู้ ความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ คือ
  - หน้าที่ของนักการศึกษาผู้ใหญ่
  - หลักการของการศึกษาผู้ใหญ่
  - ความสัมพันธ์ของการศึกษาผู้ใหญ่ต่อบุคคล ชุมชน

และสังคม

สถาบันทางการศึกษา ในเรื่องหน้าที่ ความสัมพันธ์ร่วมกันกับสังคมและการเปลี่ยนแปลงของสถาบันการศึกษา

- แนวโน้มของสังคมที่มีผลกระทบต่อการศึกษาผู้ใหญ่
- เหตุการณ์ปัจจุบันและความสอดคล้องของเหตุการณ์

ปัจจุบันกับการศึกษาผู้ใหญ่

ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

- แนวโน้มของการอุดมศึกษาและการศึกษาต่อเนื่อง
- ปรัชญา

- (ข) ทักษะ ทักษะเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ คือ
  - การเป็นผู้ให้คำปรึกษาคำนวณวิชาการ
  - การกำหนดทางเลือกในอนาคตสำหรับข้อปัญหา

ปัจจุบัน

3. สมรรถนะงานเกี่ยวกับตัวผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ เป็นสมรรถนะที่เกี่ยวกับความเข้าใจตัวผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์และการทำให้ความสัมพันธ์คงอยู่ การให้การแนะแนวและการเป็นผู้นำ ใดแก

- (ก) ความรู้ ความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ คือ
  - จิตวิทยาผู้ใหญ่ คือ การพัฒนาการทางสติปัญญา
  - การปรับตัว ทฤษฎีบุคลิกภาพ ผลของการสูงอายุ เป็นต้น

ผู้ใหญ่ และความต้องการของผู้ใหญ่

- ธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาของผู้ใหญ่
- กระบวนการเปลี่ยนแปลง
- พฤติกรรมองค์การ กลุ่ม บุคคล
- ความหลากหลายของคุณลักษณะที่เปลี่ยนแปลง

ของผู้ใหญ่

- (ข) ทักษะ ทักษะเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ คือ
  - การทำให้เกิดกระบวนการต้องการเป็นตัวของตัวเอง

ตัวเองของผู้ใหญ่

- กระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค
- การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงของตนเอง

บุคคลอื่น องค์การและชุมชน

- การจูงใจมนุษย์
- การให้คำปรึกษาผู้ใหญ่
- การช่วยเหลือบุคคลอื่นกำหนดเป้าหมายของชีวิต
- การปรับให้เกิดสมดุลระหว่างความต้องการของ

บุคคลกับความต้องการของสังคม (เมื่อเกิดมีความต้องการแตกต่างกัน)

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล  
การปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับบริการทางการศึกษา

ผู้ใหญ่

4. สมรรถนะด้านสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาผู้ใหญ่ เป็น  
สมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพกับกลุ่ม กลุ่มพลัง และองค์ประกอบแวดล้อมอื่น ๆ  
ที่มีปฏิสัมพันธ์กับกระบวนการของการศึกษาผู้ใหญ่ ได้แก่

(ก) ความรู้ ความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ คือ

กระบวนการเปลี่ยนแปลง

สภาพสังคมปัจจุบัน คือกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม

ความต้องการของสังคมและแนวโน้มของสังคม

หน้าที่ของนักการศึกษาผู้ใหญ่

ชุมชน หรือองค์กรทางสังคม กลุ่มพลังต่าง ๆ

และวิธีการพัฒนาชุมชน

พฤติกรรมขององค์กร กลุ่ม และบุคคล

สถาบันทางการศึกษา ในเรื่องหน้าที่ ความสัมพันธ์

ร่วมกันกับสังคม และการเปลี่ยนแปลงของสถาบันการศึกษา

แนวโน้มของสังคมที่ผลกระทบต่อการศึกษาผู้ใหญ่

กระบวนการกลุ่ม

เหตุการณ์ปัจจุบันและความสอดคล้องของ

เหตุการณ์ปัจจุบันกับการศึกษาผู้ใหญ่

(ข) ทักษะ ทักษะเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ คือ

การสื่อสาร

การสืบค้นอย่างเป็นระบบ การประเมินโดยใช้

วิจารณ์ญาณและการแก้ปัญหา

การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงตนเอง บุคคลอื่น

องค์กรในชุมชนหรือชุมชน

การแสวงหาความร่วมมือจากชุมชน

การจูงใจมนุษย์

คนหนึ่งของกลุ่มทำงานทางการศึกษา

การให้ความร่วมมือช่วยเหลือกลุ่มในการแก้ปัญหา  
การเป็นผู้นำกลุ่ม ผู้นำทางวิชาการ และผู้นำชุมชน  
การสนับสนุนกลุ่มทำงาน ในฐานะเป็นสมาชิก

ขั้นใหม่

การเป็นผู้ให้คำปรึกษาทางการศึกษา  
การให้องค์การดำรงอยู่ พัฒนา หรือสร้างองค์กร

การวิเคราะห์ความต้องการทางการศึกษาของสังคม  
การรับผิดชอบต่อสาธารณชน  
การทำให้เกิดความสมดุล ระหว่างความต้องการ

ของบุคคลกับความต้องการของสังคม (เมื่อเกิดมีความต้องการต่างกัน)

5. สมรรถนะทางด้านการสร้างโปรแกรมทางการศึกษาผู้ใหญ่  
เป็นสมรรถนะในเรื่องการวางแผน การพัฒนารูปแบบ และการดำเนินการเพื่อใช้ประสบการณ์ทาง  
การศึกษาทั้งหลาย รวมถึงการสร้างคณะผู้ร่วมงาน การพัฒนาทรัพยากร และหน้าที่ในการบริหารงาน  
โครงการต่าง ๆ ได้แก่

- (ก) ความรู้ ความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ คือ
  - การดำเนินการในวัฏกรรมต่าง ๆ
  - เทคนิคการวางแผนการศึกษา
  - การพัฒนารูปแบบโครงการวัฏกรรมต่าง ๆ
  - ทรัพยากรในชุมชน
  - กระบวนการตัดสินใจ
  - ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
  - การใช้สื่อมวลชนเพื่อการศึกษาผู้ใหญ่
  - วิธีการอื่น ๆ ในการกำหนดความรู้ที่นอกเหนือ

จากวิธีการวิทยาศาสตร์

- (ข) ทักษะ ทักษะเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ คือ
- การสื่อสาร
  - การสืบค้นอย่างเป็นระบบ การประเมินโดยใช้
  - การวิเคราะห์ความทองของการทางการศึกษา
  - การวิเคราะห์ประสบการณ์เรียนรู้ที่สอดคล้อง
  - การสร้างโอกาสการเรียนรู้ใหม่ ๆ
  - การจูงใจมนุษย์
  - การค้นหาหรือสร้างทรัพยากรทางการศึกษา
  - การใช้ผลงานวิจัยเพื่อปรับปรุงการสอน
  - การทำให้องค์การดำรงอยู่ พัฒนาหรือสร้าง
  - การบริหารหรือดำเนินการโครงการทางการศึกษา
  - การใช้ประโยชน์จากคณะกรรมการที่ปรึกษา
  - การกำหนดทางเลือกในอนาคตสำหรับข้อปัญหา
  - การเป็นผู้ฝึกสอนครู
  - การจัดการเกี่ยวกับการเงินของกระบวนการ
6. สมรรถนะคานกระบวนการของการศึกษา เป็นสมรรถนะของนักการศึกษาผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียนโดยตรง รวมถึงการใช้วิธีการต่าง ๆ เทคนิคและอุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพกับตัวผู้เรียน วิธีการเรียน และการเปลี่ยนแปลงของตัวผู้เรียน และกระบวนการประเมินผล ได้แก่
- (ก) ความรู้ ความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ คือ
- กระบวนการเปลี่ยนแปลง
  - ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ

วิจารณ์ญาณและวิธีการแก้ปัญหา

ของบุคคล

กับความทองการนั้น ๆ

องค์กรขึ้นใหม่

ในปัจจุบัน

ทางการศึกษา



วิธีการ เทคนิค และเครื่องมือที่เหมาะสม

ในการประเมินผล

ชุมชน ใ้แก่ องค์การทางสังคม กลุ่มพลังต่าง ๆ

และวิธีการพัฒนาองค์กรเหล่านั้น

กระบวนการตัดสินใจ

การใช้ผลงานวิจัยใหม่ ๆ

กระบวนการกลุ่ม

การใช้วิธีการ เทคนิค และเครื่องมือทางการศึกษา

ต่าง ๆ

การใช้สื่อมวลชนเพื่อการศึกษาผู้ใหญ่

(ข) ทักษะ ทักษะเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ คือ

การสื่อสาร

การวิเคราะห์ความต้องการทางการศึกษาของบุคคล

การกระตุ้นให้เกิดกระบวนการต้องการ เป็นตัว

ของตัวเองของผู้ใหญ่

การกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค

การสร้างประสบการณ์เรียนรู้จากความต้องการ

การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงตนเอง บุคคลอื่น

องค์กรในชุมชน

การเป็นผู้สอนที่มีประสิทธิภาพ

การใช้วิธีการสำหรับผู้ใหญ่วิเคราะห์ความต้องการ

การเรียนรู้ของตนเองได้

การประเมินประสิทธิภาพของผลผลิตทางการศึกษา

การจูงใจมนุษย

การเสนอสถานการณ์การเรียนรู้ให้รู้เรียนในกลุ่ม

การช่วยเหลือกลุ่มในการแก้ปัญหา

การสืบค้นและการสร้างทรัพยากรทางการศึกษา

การใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางการศึกษา  
 การเสริมสร้างให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล  
 การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา

สมรรถนะทั้ง 6 ด้าน ที่นักการศึกษาผู้ใหญ่จำเป็นต้องมีเพื่อให้  
 สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยสรุปจะเป็น (1) คุณลักษณะส่วนบุคคล (2) ความรู้เกี่ยวกับขอบข่าย  
 การปฏิบัติงานการศึกษายุใหญ่ และ (3) ทักษะในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้เกิดประสิทธิผล

ผู้ที่ได้นำแนวความคิดของ ฮูล (Houle) มาขยายและศึกษาค้น  
 อักทานหนึ่งก็คือ มาร์ติน เอ็ม แชมเบอร์เลน (Martin N. Chamberlain) เขาได้ศึกษา  
 ท่อเกี่ยวกับสมรรถนะ (ความรู้ ทักษะ และเจตคติ) ซึ่งนักการศึกษาผู้ใหญ่ควรจะต้องมีในการ  
 ประกอบอาชีพของตน ผลการศึกษาพบว่า นักการศึกษาผู้ใหญ่จะต้องมีสมรรถนะเรียงตามลำดับ  
 ความสำคัญจากมากไปน้อยดังนี้คือ (Chamberlain 1961: 78-82)

1. เชื่อมมั่นในศักยภาพที่จะเจริญเติบโต
2. สามารถในการคิดพัฒนาโครงการได้
3. สามารถเป็นอย่างคืบคั้งในการสื่อสาร คือ

พูดและเขียนได้

4. มีความเข้าใจในเงื่อนไขที่จะทำให้ผู้ใหญ่ชอบ

เรียนมากที่สุด

5. เรียนรู้ไ้ด้วยตนเอง
6. เป็นผู้นำกลุ่มใหม่ประสบความสำเร็จได้
7. รู้จักและเข้าใจตนเองเกี่ยวกับค่านิยมของตน

จุดเด่นและจุดบกพร่องของตน

8. เป็นคนใจกว้าง คือยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
9. มีความเข้าใจวิธีการกระตุ้นให้ผู้ใหญ่เข้าร่วมใน

โครงการ

10. มีความศรัทธาอย่างแรงกล้าในการศึกษายุใหญ่
11. สามารถจัดการและดำเนินกิจกรรมที่มีความซับซ้อนได้
12. สร้างระบบคุณค่าของการศึกษายุใหญ่



ทางสังคมของชุมชน และกลุ่มในชุมชน

ที่ควรมีในวงการศึกษายุคใหม่

13. มีความเข้าใจในโครงสร้างของชุมชน องค์การ

14. เชื่อว่า นวัตกรรมและการทดลองเป็นสิ่งจำเป็น

15. เชื่อในเรื่องเสรีภาพทางความคิดและการแสดงออก

ข) คุณลักษณะของนักการศึกษาผู้ใหญ่หรือนักการศึกษานอกระบบ

โรงเรียนของประเทศไทย

จากการวิเคราะห์ของ ไพฑูรย์ โพธิ์สาร พบว่า นักการศึกษาผู้ใหญ่หรือนักการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประเทศไทยควรจะต้องมี สมรรถภาพด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติในเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้ (ไพฑูรย์ โพธิ์สาร 2527: 25-26)

1. การปรับปรุงตัวเองของนักการศึกษานอกระบบโรงเรียนคือ

ลักษณะการเป็นผู้นำแบบต่าง ๆ วิธีการพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง โดยตั้งจุดมุ่งหมายในการทำงาน ตั้งปรัชญาชีวิต ความมีวินัยในตนเอง

2. ขอบข่ายของงานการศึกษานอกระบบโรงเรียนคือ

การศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วยแนวคิด การศึกษาตลอดชีวิต ความหมาย ความมุ่งหมาย ขอบข่าย หลักการและแนวคิดในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษานอกโรงเรียนกับการพัฒนาประเทศ โครงการสำคัญในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในประเทศไทย การใช้แหล่งวิทยากรในชุมชน และ สื่อมวลชน สำหรับการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ปัญหาและแนวโน้มทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วยปัญหาในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในแง่ หลักการ การจัดการกิจกรรม อาคาร สถานที่ ผู้เรียน ผู้รับผิดชอบ การประสานงาน การแก้ปัญหา และสนับสนุน นโยบายของรัฐบาล โครงการพัฒนาและการขยายขอบเขตการศึกษานอกโรงเรียนที่มีอยู่ในปัจจุบัน ปัญหาและแนวโน้มในอนาคต

3. ความเข้าใจตัวผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ คือ  
 หลักการ เรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ประกอบด้วย จิตวิทยา  
 พัฒนาการ และธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ในการสอนผู้ใหญ่  
 ตลอดจนการจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศเพื่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

การแนะแนวการศึกษาผู้ใหญ่ ประกอบด้วย การ  
 แนะแนวการเรียน การอาชีพ และการดำรงชีวิต การจัดและบริการให้การแนะแนวและให้คำ  
 ปรึกษาในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผู้ใหญ่

4. สิ่งแวดล้อมของการศึกษานอกระบบโรงเรียน คือ  
 การศึกษาชุมชน ประกอบด้วย หลักการ วิธีการ  
 ความหมายของการศึกษาชุมชน การสำรวจปัญหาและความต้องการทางการศึกษา การจัดหลักสูตร  
 และกิจกรรม การใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อการศึกษา การจัดสถานที่ การบริหารงานบุคคล

การปกครองของสังคมไทย ประกอบด้วย การปกครอง  
 ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ข้อจำกัดและดูทางระบอบการปกครองไทย บทบาทของ  
 การศึกษาผู้ใหญ่ต่อการพัฒนาการปกครองของไทย

เศรษฐกิจของสังคมไทย ประกอบด้วย เศรษฐกิจ  
 ภาคเมืองและภาคชนบททั้งในแง่โครงสร้าง การผลิต การขนส่ง การแจกจ่าย การจำหน่าย  
 การบริโภค การเก็บออม เน้นความรู้ ทักษะคิดและการใช้ฝีมือแรงงานของประชาชน ความสัมพันธ์  
 ระหว่างการศึกษานอกโรงเรียนกับการพัฒนาเศรษฐกิจของสังคมไทย

การสาธารณสุขและการสุขาภิบาลในชุมชน ประกอบด้วย  
 หลักเบื้องต้นของสาธารณสุขและสุขาภิบาลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนทั้งในเมืองและชนบท การสำรวจสภาพ  
 และปัญหาการสาธารณสุขและสุขาภิบาล

บทบาทของการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน  
 ในการพัฒนาเกษตรและอาชีพในชุมชน

บทบาทของการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบ  
 โรงเรียนในการพัฒนาเศรษฐกิจและการปกครองประเทศ

## 5. การสร้างโปรแกรมการศึกษานอกโรงเรียนคือ

เทคนิคการสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อการศึกษาผู้ใหญ่ ใ้แก่ การพัฒนาและใช้เครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้งวิธีการทางมนุษยวิทยาและสังคมวิทยา เพื่อใช้สำรวจปัญหาความต้องการ และข้อมูลต่าง ๆ ของสังคม ทำการวิจัยด้านการศึกษานอกโรงเรียน

วางแผนงานและประเมินผลการศึกษานอกโรงเรียน ประกอบด้วย หลักการวางแผน และการจัดหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน โครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษานอกโรงเรียน วิธีการจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษานอกโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และการประเมินผลโครงการ

วิธีการสอนสำหรับผู้ใหญ่ ประกอบด้วย หลักการสอนผู้ใหญ่ แหล่งวิทยาการต่าง ๆ ในท้องถิ่น สื่อการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ รวมทั้งการผลิตสื่อการเรียนการสอนและเอกสารทางการศึกษาแหล่งบริการด้านสื่อการสอน การใช้สื่อมวลชนให้เกิดประโยชน์ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน

## 6. การใช้กระบวนการของการศึกษาคือ

การประชาสัมพันธ์และแนวทางการประชาสัมพันธ์ สำหรับการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน

การศึกษานอกโรงเรียนแบบเบ็ดเสร็จ ประกอบด้วย เทคนิค การสอน การจัดกิจกรรม สื่อการสอน การวัดผล และการบริหาร

การอาชีวศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ ประกอบด้วย เทคนิค วิธีสอน การจัดกิจกรรม สื่อการสอน การวัดผล และการบริหาร

การจัดและบริหารงานนอกเวลาและกิจกรรมกลุ่มสนใจ  
การจัดและบริหารงานอาสาสมัครและกิจกรรมเยาวชน  
การจัดบริหารงานห้องสมุดประชาชนเพื่อการศึกษาผู้ใหญ่  
และการศึกษานอกโรงเรียน

และเมื่อปี พ.ศ. 2519 สภาการศึกษาได้กำหนดสมรรถภาพของครูผู้สอนการศึกษานอกเรียนว่าต้องมีสมรรถภาพใน 5 ด้าน รวม 11 สมรรถภาพคือ (สภาการศึกษา อ้างถึงใน วัชรินทร์ แทงจวน 2527: 16)

ชุมชนที่มีส่วนส่งเสริมงานการศึกษาผู้ใหญ่

อยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ได้เสมอ

มากที่สุด

ในคุณค่าของแต่ละบุคคล

ของผู้ใหญ่

มีความสัมพันธ์อันดีกับนักศึกษาผู้ใหญ่

ทำโครงการ

ต้องการ ความสนใจ ความคาดหวัง และความสามารถของนักศึกษาผู้ใหญ่

โครงการการศึกษาผู้ใหญ่เกี่ยวกับเนื้อหา ขอบข่ายที่ควรได้มีการอบรมครูผู้สอนการศึกษาผู้ใหญ่ นั้น ยังไม่เป็นที่ยุติคิดว่าควรจะเป็นจุดใดจึงจะทำให้ครูมีความสามารถในการดำเนินงานการศึกษาผู้ใหญ่ได้ประสบความสำเร็จ

1. สมรรถภาพเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งรวมถึง
  - ก. มีความเข้าใจในบทบาทของการศึกษาผู้ใหญ่กับชุมชน
  - ข. มีความเข้าใจในความสัมพันธ์ของโรงเรียนและ

2. สมรรถภาพเกี่ยวกับทักษะด้านการสอน ซึ่งรวมถึง
  - ก. การจัดหาแนวทางที่จะพัฒนาให้แต่ละบุคคลสามารถ

ข. ใช้วิธีการสอนที่ส่งผลให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จ

- ค. สนองความต้องการการเรียนรู้ของนักศึกษาผู้ใหญ่
3. สมรรถภาพเกี่ยวกับการเข้าใจนักศึกษา ซึ่งรวมถึง
  - ก. การแสดงพฤติกรรมที่บ่งถึงการยอมรับนับถือ

ข. เลือกหรือจัดสภาพทาง ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้

ค. ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

4. สมรรถภาพเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งรวมถึง

5. สมรรถภาพเกี่ยวกับความรู้เรื่องหลักสูตรและการ

ก. พัฒนา และปรับปรุงหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการ

ข. พัฒนาเป้าประสงค์และจุดประสงค์ให้ตรงกับ

คุณลักษณะของนักการศึกษาผู้ใหญ่และนักศึกษานอกระบบโรงเรียน จากผลการวิจัยและทัศนะของนักการศึกษาผู้ใหญ่ ชี้ให้เห็นว่า นักการศึกษาผู้ใหญ่หรือนักศึกษานอกระบบโรงเรียนจะมีคุณลักษณะที่เน้นการมีส่วนร่วมทั้งด้านที่เป็น คุณลักษณะส่วนตัว ความรู้ใน ขอบข่ายงานที่ปฏิบัติและทักษะในการปฏิบัติงานในหน้าที่ ให้เกิดประสิทธิผลรวม 6 ประการคือ

1. สมรรถนะที่เป็นคุณลักษณะส่วนตัวของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนได้แก่ ความรู้ และทักษะที่เกี่ยวกับพัฒนาการส่วนบุคคล เจตนคติ และความมุ่งมั่นในความ สำเร็จ
2. สมรรถนะด้านความรู้และทักษะที่เกี่ยวกับขอบข่าย เป้าหมาย หน้าที่และแนวโน้มของการศึกษานอกระบบโรงเรียน
3. สมรรถนะด้านความรู้และทักษะในการเข้าใจและพัฒนาตัว ผู้เรียน
4. สมรรถนะด้านความรู้และทักษะในการใช้ พัฒนา และมี ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมของการศึกษานอกระบบโรงเรียน
5. สมรรถนะด้านความรู้และทักษะในการสร้างโครงการ การศึกษานอกโรงเรียน อันประกอบด้วย การวางแผน การพัฒนารูปแบบ การดำเนินการ และการบริหารโครงการการศึกษานอกระบบโรงเรียน
6. สมรรถนะด้านความรู้และทักษะที่เกี่ยวกับการดำเนินการ กระบวนการของการศึกษาในงานการศึกษานอกโรงเรียน อันประกอบด้วย เทคนิคและวิธีการ อุปกรณ์การศึกษาต่าง ๆ และกระบวนการประเมินผลโครงการการศึกษานอกระบบโรงเรียน

### 3. การศึกษาและการเรียนรู้

#### 3.1 การศึกษา

ความหมายของการศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป ใ้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านด้วยกัน ซึ่งอาจจะสรุปได้ดังนี้

"การศึกษา" หมายถึงกระบวนการวิธีใด ๆ ที่ทำให้บุคคล เปลี่ยนไปในทางที่ดี เพื่อที่จะไปปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและเพื่อความผาสุกของตนเอง หรือเป็นกระบวนการแห่งความเจริญงอกงาม (Education is Growth) ทางร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และทางศีลธรรมจรรยา การศึกษานั้นไม่มีที่สิ้นสุด ทราบไหมว่าชีวิตของคุณ

มีการศึกษา ฉะนั้น การศึกษาคือ ชีวิต (Education is Life) (จรินทร์ ธานีรัตน์ 2517: 79)

พจน์ ัญญชัช และคณะ (2520: 1) กล่าวว่า การศึกษา หมายถึง การจัดหาประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนในอันที่จะก่อให้เกิดความเจริญงอกงามขึ้นแก่ผู้เรียน ตามความสามารถของเขาอย่างสูงสุดในทุก ๆ ทาง ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลนั้นมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และเป็นทั้งประสงคของสังคม

ปัญญา หิรัญรัมย์ (2523: 24) ได้ให้ความหมายที่สอดคล้อง กับพจน์ ัญญชัช ว่า การศึกษา หมายถึง กระบวนการอย่างมีระเบียบแบบแผนในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ ค่านิยม วัฒนธรรม คุณธรรม ตลอดจนพฤติกรรมต่าง ๆ ให้แก่บุคคล เพื่อให้ บุคคลเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

ฉะนั้นการศึกษาจะหมายถึง กระบวนการหรือวิธีการใด ๆ ก็ตาม ที่จัดให้แก่มูลบุคคลเพื่อพัฒนาในทุก ๆ ด้าน เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและสังคม แต่การศึกษาในความหมาย ของการพัฒนาองค์กรนั้น หมายถึง ศิลปะของการแสวงหาความรู้ และใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ รวมถึงการนำความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ไปใช้ในการพิจารณาการเรียนรู้ในทุก ๆ กิจกรรม เพื่อเริ่มต้น ในสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อ ๆ ไป (Alfred North Whitehead, quoted in Otto 1970: 3)

### 3.2 การเรียนรู้

เพลโต (Plato) ให้ทรรศนะเกี่ยวกับการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้คือการทำให้ชีวิตไปสู่สิ่งใหม่ ๆ มันเพิ่มทวีขึ้นอยู่เสมอแทนที่จะสั้นลงตามอายุและสังขาร แดกกลับยืคออกไปเรื่อย ๆ เหมือนเป็นการเตรียมชีวิตให้พร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ในอนาคต (Plato อ้างถึงใน กลา สมทรงกุล 2523: 243) แต่ มาสโลว์ (Maslow) ให้ทรรศนะว่า การเรียนรู้เป็นการตระหนักถึงศักยภาพของตนเอง (Self - actualization) การเรียนรู้จะ ช่วยให้ผู้คลบรรลุเป้าหมายเช่นนี้โดยขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจ 2 อย่างที่เกิดขึ้นในตัว บุคคลแต่ละคน อำนาจอย่างหนึ่งทำให้บุคคลต้องการความปลอดภัยและป้องกันตนเอง เพราะ ความกลัวมีแนวโน้มทำให้บุคคลย้อนหลังกลับไปยึดอยู่กับอดีต อำนาจอีกอย่างหนึ่งผลักดันบุคคลให้ ก้าวไปข้างหน้าไปสู่ตนเองและลักษณะของตนเอง ผลักดันบุคคลไปสู่การไขทักยะ ความสามารถ ทุกอย่างที่มีอยู่จะเจริญเติบโตไปข้างหน้า เมื่อความสุขที่ใคร่บอันเกิดจากการพัฒนา ตัวเขาเองมีมากกว่าความหวงใยในเรื่องความปลอดภัย และมากกว่าความหวงใยในสภาวะ ปัจจุบันและความสุขที่มีอยู่อย่างปลอดภัย (Maslow อ้างถึงใน อุนตา นพคุณ 2527: 6)



อาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้คือ การเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลและ  
 เป็นปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลกับสิ่งแวดล้อม (Environment)  
 ทำให้บุคคลได้สนองความต้องการของเขาและทำให้เขาสามารถต่อสู้กับสภาพแวดล้อมได้เหมาะสม  
 ควบ เชียร์ศรี วิวิศิริ (2527: 19) ได้แบ่งสภาพการณ์ของการเรียนรู้ออกเป็น 3 ประการคือ  
 การเรียนรู้เกิดจากสภาพการณ์ทางธรรมชาติ สภาพการณ์ของการจัดการเรียนการสอนและสภาพการณ์  
 ของสังคม แต่ คูรี เวอร์เนอร์ (Coolie Verner) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่แท้จริง ๆ แล้ว  
 เกิดจาก 2 สภาพการณ์เท่านั้นคือ (Verner อ้างถึงใน โมหัมหมัด อับดุลกาเรม ป.3)

1. การเรียนรู้เกิดจากสภาพการณ์ของสังคม (Social  
 Setting) โดยจะเกิดจากการอ่านหนังสือ ฟังวิทยุ คุยโทรศัพท์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม  
 ทางสังคม

2. การเรียนรู้เกิดจากสภาพการณ์ของการจัดการเรียน  
 การสอน (Formal Instructional Setting) เป็นในลักษณะที่มีผู้แทนของสถาบัน องค์กร  
 ต่าง ๆ จัดลำดับการเรียนรู้อย่างมีจุดหมายและต่อเนื่องกัน

การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์นั้นจะต้องเป็นการเรียนรู้  
 จากระดับง่ายที่สุดก่อนถึงจะไปถึงระดับการเรียนรู้ที่ยากที่สุด ซึ่งวิลสัน (Wilson 1969: 53-124)  
 ได้จัดหมวดหมู่เรียงลำดับการเรียนรู้ไว้ดังนี้คือ การเรียนรู้ซึ่งเกิดจากการสร้างความเกี่ยวโยง  
 สัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ การเรียนรู้ระดับการสร้างมโนทัศน์ และการเรียนรู้ที่เกิดจากความคิด  
 ริเริ่มของผู้เรียนหรือการนำตนเองซึ่งเป็นระดับสูงสุดจัดอยู่ในกลุ่มของมนุษย์นิยม นอกจากนั้นจะต้อง  
 ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของการเรียนรู้ ซึ่งได้แก่ ความพร้อม ความต้องการ แรงจูงใจ

ความพร้อม (Readiness) คือการเตรียมตัวเพื่อที่จะ  
 เจริญหรือก้าวหน้าต่อไปหรือสภาพที่ผู้เรียนมีความสมบูรณ์ที่สุดคือ ทั้งร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา  
 มีประสบการณ์เดิมที่เหมาะสม มีสภาพอารมณ์และการปรับตัวที่ดี เหมาะสมที่จะเรียนรู้หรือกระทำ  
 กิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นผลมาจากความกดดันทางความต้องการเกี่ยวกับภาระหน้าที่ และ  
 บทบาททางสังคมในฐานะต่าง ๆ

ความต้องการ (Needs) ความต้องการคือ ทุกสิ่งทุกอย่าง  
 ที่จะบันทาลให้คนมีความเจริญเติบโตหรือพัฒนาการในทุก ๆ ส่วนที่ประกอบเป็นอินทรีย์ของตน  
 ไม่ว่าจะเป็นด้านกายภาพหรือจิตภาพ อารมณ์และสังคม ดังนั้นความต้องการของมนุษย์จึงถือว่าเป็น

แรงขับที่สำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนามากขึ้น เป็นความขาดแคลนที่กระตุ้นให้บุคคลแต่ละคนแสวงหา และดำเนินวิธีการ เพื่อสนองความต้องการนั้น

ความต้องการแบ่งออกเป็นหลายประเภท ตามที่

Winifred (1976:21) Alice Mildred (1976: 57) และสมปราชญ์ จอมเทศ (2517: 46-47) โลกกล่าวไว้คล้ายคลึงกัน สรุปได้ว่า ความต้องการของมนุษย์แบ่งออกได้เป็น ความต้องการด้านสรีรวิทยา ความต้องการทางจิตใจ และความต้องการทางจิตวิญญาณ แต่เมื่อศึกษาในรายละเอียดแล้วมีลักษณะสอดคล้องกับประเภทความต้องการที่ Knowles (1971: 80-86) ได้แบ่งไว้คือ ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และความต้องการทางการศึกษา ซึ่งความต้องการทั้ง 2 ประเภทนี้สามารถอธิบายในเรื่องความต้องการให้ชัดเจนและครอบคลุมกว่า ความต้องการขั้นพื้นฐานที่ Knowles กล่าวไว้ นั้น เป็นการยอมรับแนวความคิดของ Maslow เกี่ยวกับลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ ที่จัดแบ่งออกเป็น ความต้องการทางกายภาพ และการเจริญเติบโต ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ ความต้องการยอมรับนับถือตนเอง และการตระหนักถึงศักยภาพของตนเอง ส่วนในด้านความต้องการทางการศึกษานั้นเป็นการประยุกต์แนวความคิดของ Houle มาใช้ โดยให้ความหมายของความ ต้องการทางการศึกษาว่า เป็นสิ่งที่บุคคลควรจะได้เรียนรู้ เพื่อให้ตัวเขาเองดีขึ้น หรือให้สังคมของเขาดีขึ้น ความต้องการชนิดนี้เป็นของว่างระหว่างระดับสมรรถนะ (Level of Competencies) ของบุคคลในระดับปัจจุบัน กับระดับสมรรถนะที่สูงกว่า เพื่อให้บุคคลสามารถกระทำการใดสำเร็จ ซึ่งของว่างนี้อาจกำหนดโดยบุคคลเอง หรือโดยสถาบัน/องค์กร/สังคมของบุคคลเหล่านั้น

การจูงใจ (Motivation) คือ พลังแรงซึ่งทำให้เกิดพฤติกรรม และควบคุมแนวทางของพฤติกรรม หรือหมายถึงสิ่งที่กระตุ้นและชี้แนวทางให้อินทรีย์ กระทำพฤติกรรมเพื่อไปสู่เป้าหมาย สุธา จันท์เอม (2522: 97) โลกกล่าวในทำนองเดียวกันว่า การจูงใจเป็นพฤติกรรมที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ การจูงใจจะประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ส่วน (ปทุม นิคมานนท์ 2521: 37-38) คือ แรงจูงใจ และสิ่งจูงใจ

แรงจูงใจ (Motive) หมายถึงองค์ประกอบที่อยู่ในอินทรีย์ที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรม ประกอบด้วยความต้องการ (Need) แรงขับ (Drive) ความสนใจ (Interest) ทัศนคติ (Attitude) และนิสัย (Habit)



สิ่งจูงใจ (Incentive) เป็นองค์ประกอบที่อยู่ภายนอก ร่างกายอาจเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ สิ่งจูงใจเป็นตัวกำหนดทิศทางของพฤติกรรมกล่าวคือ พฤติกรรมจูงใจเป็นการกระทำเพื่อมุ่งเข้าหาหรือหนีออกจากสิ่งจูงใจ สิ่งที่ว่าร่างกายอยากไถ่หรืออยากเข้าหา เรียกว่า สิ่งจูงใจทางบวก (Positive incentive) เช่น อาหาร ปริณิฎาบัตร คำชมเชย เป็นต้น สิ่งที่ว่าร่างกายไม่ต้องการหรือหลีกเลี่ยง เรียกว่า สิ่งจูงใจทางลบ (Negative incentive) เช่น การทำโทษ เป็นต้น

### 3.3 การเรียนรู้ด้วยตนเอง

#### ทฤษฎีพื้นฐานของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

##### ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มมนุษยนิยม (Humanism)

นักจิตวิทยาในกลุ่มมนุษยนิยม เน้นค่านิยม ความรู้สึกของบุคคล คุณค่าของความเป็นคนมาก และเห็นว่าการเรียนรู้ของบุคคลนั้นมองประกอบค่านามความรู้สึกเขาไปเกี่ยวข้องไ้มาก เช่น ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง การยอมรับตนเอง สัมพันธภาพระหว่างบุคคล และระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม เป็นตัวแปรที่สำคัญของการเรียนรู้ มีความเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ที่จะนำตนเองเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ต้องมีลักษณะที่เรียกว่า "ผู้เรียนต้องเริ่มตนในการเรียนรู้เอง" (Self - initiated) ถึงแม้วรรคาสั่งเราจะมาจากภายนอกก็ตาม (ดูวิชา วิชาวงศ์ 2524: 3) มีความคิดสร้างสรรค์ มีความต้องการที่จะค้นพบเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของตนที่เรียกว่า Self - actualization ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่สำคัญทำให้คนรักที่จะแสวงหาความรู้ อย่างไม่หยุดยั้ง นักจิตวิทยาที่สำคัญในกลุ่มนี้คือ มาสโลว์ (Maslow) และคาร์ล โรเจอร์ (Carl Rogers)

##### ทฤษฎีแอนดราโกยี (Andragogy) เป็นทฤษฎีที่สนับสนุน

การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ว่าการเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้นแตกต่างจากการเรียนรู้ของเด็ก ผู้ที่นำความคิดสำคัญเกี่ยวกับศาสตร์ว่าควยการศึกษาผู้ใหญ่ท่านหนึ่งคือ นักการศึกษาผู้ใหญ่ชาวอเมริกันชื่อ มัลคัม เอส โนลส์ (Malcolm S. Knowles) ท่านผู้นี้ได้พยายามชี้ให้เห็นความสำคัญของศาสตร์การศึกษาผู้ใหญ่ โดยบัญญัติศัพท์ขึ้นมาว่า แอนดราโกยี (Andragogy) เพื่อให้หมายถึง ศิลปและศาสตร์ในการช่วยผู้ใหญ่ใหญ่เรียนรู้ (Art and Science of helping adult Learner)

## ทฤษฎีแอนดราโกยี (Andragogy) ตั้งอยู่บนสมมุติฐาน

4 ประการคือ (Knowles 1971: 39-48)

### 1. มโนภาพแห่งตน (Self - Concept)

สมมุติฐานข้อนี้คือ เมื่อบุคคลเจริญเติบโตและมีวุฒิภาวะมากขึ้น มโนภาพแห่งตนจากการพึ่งพาอาศัยผู้อื่นจะไปสู่การพึ่งพาตัวเองมากขึ้น และลักษณะของการเป็นผู้ใหญ่ในเชิงจิตวิทยาจะหมายถึงจุดที่บุคคลบรรลุความสำเร็จในค่านิยมโนภาพแห่งตนในทางการเป็นผู้นำตนเอง แต่หากตนเองไม่ได้รับการยอมรับในสถานการณต่าง ๆ เลย อาจเกิดความเครียดและแสดงการต่อต้านขึ้น

### 2. ประสบการณ์ (Experience)

สมมุติฐานข้อนี้คือ ประสบการณ์ของแต่ละบุคคลจะมีสะสมตามวุฒิภาวะที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งประสบการณ์จะเป็นแหล่งทรัพยากรและเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ใหม่ ๆ

### 3. ความพร้อม (Readiness)

สมมุติฐานข้อนี้คือ ความพร้อมของผู้ใหญ่จะเกิดจากแรงกดดันทางความต้องการ ซึ่งเป็นผลมาจากภาระหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและหน้าที่ทางสังคม

### 4. แนวโน้มต่อการเรียนรู้ (Orientation to Learning)

สมมุติฐานข้อนี้คือ ผู้ใหญ่ส่วนมากจะเรียนรู้โดยอาศัยปัญหาเป็นศูนย์กลาง เนื่องจากการเห็นคุณค่าของเวลา โดยสามารถนำความรู้และประสบการณ์มาใช้ในการแก้ปัญหาในปัจจุบัน

การเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น เป็นการเสาะแสวงหา ขวนขวายที่จะศึกษาค้นคว้าเองโดยไม่ต้องมีผู้บังคับ เป็นการเรียนที่เกิดจากใจชอบใจรัก เพื่อความพึงพอใจที่เกิดจากกิจกรรมการเรียน เกิดจากแรงจูงใจภายในของบุคคล การเรียนรู้ในลักษณะนี้เรียกว่าเป็นการเรียนรู้จากการนำตนเอง (Self - directed learning)

โนลส์ (Knowles) กล่าวถึงเหตุผลในการเรียนรู้ด้วยตนเองว่า การเรียนด้วยตนเองนั้น จะมีเหตุผลอยู่ 3 ประการคือ (Knowles 1975: 14-16)

ที่แท้จริงของผู้เรียน

1. การเรียนด้วยตนเองเป็นการตอบสนองความต้องการ
2. เป็นวิถีธรรมชาติทางจิตวิทยาในการพัฒนาไปสู่วุฒิภาวะ
3. เป็นผลของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ ๆ ทาง

การศึกษา

นอกจากนี้ยังมีเหตุผลสนับสนุนอีกเช่น เมื่อคนเราจบจากโรงเรียนแล้วจะทงมีความรู้ไม่จำกัดอยู่เพียงแคความรู้พื้นฐานในชั้นเรียน แต่ทงเป็นความรู้ที่สามารถนำไปสู่ความรู้ใหม่ ๆ และการเพิ่มพูนทักษะตลอดชีวิต การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องได้รบจากครูโดยตรง อาจได้จากสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ สถาบันในชุมชน เพื่อน เป็นคน และการศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษาหลังจากออกจากโรงเรียนแล้ว เป็นการเน้นทักษะ ความรู้ความเข้าใจ ทศนคติ และคุณค่าของชีวิต

ส่วน Allen Tough (Tough อ้างถึงใน สมบูรณ์ ศาลยาชีวิต 2526: 263) ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับผู้เรียนด้วยตนเองเป็นพิเศษ เขาได้ศึกษาและวิจัย พบว่าผู้ใหญ่เป็นจำนวนมากใช้เวลา ประมาณ 700-800 ชั่วโมง/ปี ในการศึกษาด้วยตนเอง ประมาณร้อยละ 70 ของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ทั้งหมด เป็นการเรียนที่เกิดจากการนำตนเอง และเป็น การเรียนนอกระบบโรงเรียน ซึ่งขอคนพบนี่ไม่ใช่ผู้เรียนเพื่อหวังเครกิตหรือวุฒิบัตร ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาของ ฮูล (Houle) ที่ว่า วุฒิบัตร หรือสิ่งที่มีสำคัญต่อการประกอบอาชีพของคน เป็นแรงจูงใจในการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษาด้วยตนเอง (Houle 1961: 15-25) แต่ สมบูรณ์ ศาลยาชีวิต (2526: 265) ได้ให้ความเห็นว่า ความต้องการที่จะพิสูจน์ตนเองหรือรู้จักคนพเกี่ยวกับตนเอง (Self-actualization) เป็นแรงจูงใจที่สำคัญของ ผู้เรียนด้วยตนเองซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มมนุษย์นิยม และสมบูรณ์ ศาลยาชีวิต ยังได้อ้างถึงการวิจัยของ แอสตันเนียน (Astianion) และ บรีคเคิล (Brickell) เมื่อปี ค.ศ. 1980 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในช่วงชีวิตของผู้ใหญ่ ก่อให้เกิด การเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ นอกจากนั้นการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นภายใน เกิดจากความอยากรู้อยากเห็น ความพอใจที่จะรู้ ทำความเข้าใจ และแสดงความสามารถของตนใน บางสิ่งบางอย่าง แรงจูงใจภายในเป็นแรงจูงใจของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นความเชอที่ว่า

ผู้ชายและผู้หญิง ต้องการพัฒนาสมรรถภาพของตนให้เป็นจริง เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะเพิ่มขึ้น ไม่ใช่เพื่อการปรับตัว หรือสนองตอบต่อแรงกดดันจากสิ่งแวดล้อม แต่เป็นการ พิสูจน์ความสามารถหรือศักยภาพของตนเอง

ขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยตนเองตามคำอธิบายของ อัลเฟรด นอร์ธ ไวท์เฮด (Alfred North Whitehead) ว่า ลักษณะการเรียนรู้ของบุคคลประกอบด้วย 3 ขั้นตอนดังนี้ (Whitehead, quoted in Gross 1977: 54-56)

ขั้นแรก การพบเห็นสิ่งใหม่ ๆ ที่กินใจ (Romance) เป็นการเรียนรู้ในรูปของความรู้สึก อารมณ์ มีความตื่นตัวกับความแปลกใหม่กับสิ่งที่ได้พบเห็น กับข่าวสารความรู้

ขั้นที่สอง การเลือกประเด็นที่สำคัญ (Precision) เป็นการเรียนรู้ที่มีระบบ มีการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงที่ละเอียดละน้อย

ขั้นที่สาม การสังเคราะห์ความรู้ที่มีอยู่กับหลักการทั่วไป (Generalization) เป็นระยะที่พบขอสรุป หลักการ มีความคิดสร้างสรรค์ ประยุกต์ความรู้ ศึกษาค้นคว้า

กรอส (Gross) ให้ความสำคัญถึงวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไว้หลายวิธี อาจสรุปวิธีที่สำคัญ ๆ ได้ดังนี้ (Gross 1977: 63-87)

1. การสำรวจตนเอง พยายามสำรวจตนเองให้รู้ว่า เราสนใจอะไรมากที่สุด และต่อไปเราต้องการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถใหม่ ๆ อะไรบ้าง

2. การบันทึกกิจกรรม บันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้ เรียนรู้มา เพื่อจะได้เป็นแนวทางของความสนใจของเรา และนำไปประกอบการวางแผนเพื่อ เลือกวิธีการแสวงหาความรู้ที่เป็นไปได้เหมาะสมที่สุด

3. การสร้างแหล่งความรู้ด้วยตนเอง จัดหารวบรวม รายการต่าง ๆ เกี่ยวกับความรู้ แล้วจัดไว้เป็นหมวดหมู่ เป็นมุมวิชาการในเรื่องต่าง ๆ

4. การแสวงหาแหล่งวิชาการในชุมชน ซึ่งโอกาสที่จะ เรียนรู้จากชุมชนมีมาก เช่น การสนทนากับผู้รู้/ผู้ชำนาญในอาชีพต่าง ๆ การมองหาป้ายประกาศ ตามที่สาธารณะ เช่น ตามวัด โรงเรียน สถานข้าราชการ สมาคม ส่วนสาธารณะ ร้านค้า ตลาด

5. การเข้าร่วมเป็นสมาชิกในวงการศึกษาใดวงการศึกษาหนึ่งที่สนใจ ซึ่งเป็นการรวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการ ไม่เป็นสถาบัน เป็นการเชื่อมโยงบุคคลผู้มีความสนใจในวิชาการ เฉพาะอย่างหรือเฉพาะปัญหา

6. การเรียนรู้โดยการเป็นอาสาสมัคร โดยการเป็นอาสาสมัครในกิจกรรมทางสังคม สาธารณะต่าง ๆ จะทำให้ได้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ รู้จักคุ้นเคยกับอาชีพ และปัญหาการทำงาน

7. การเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน เป็นการฝึกปฏิบัติงานในสถานที่ราชการ โรงงาน บริษัท ซึ่งมักจะเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้ามาเรียนรู้ ทดลองทำงานในหน่วยงานของตนภายในเวลาที่กำหนด

8. การเลือกเรียนในมหาวิทยาลัยเปิด ที่เปิดสอนสำหรับบุคคลภายนอก ซึ่งบางแห่งก็เป็นการเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์

### งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องความต้องการพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะความต้องการพัฒนาตนเองของข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน ไม่มีใครศึกษาวิจัยมาก่อน ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมวรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่อง สมรรถภาพของครูผู้สอนการศึกษานอกโรงเรียน และการพัฒนาบุคลากรทั้งในประเทศและต่างประเทศ พอสรุปได้ดังนี้

### การวิจัยในต่างประเทศ

#### การวิจัยเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูผู้สอนการศึกษานอกโรงเรียน

การวิจัยในต่างประเทศเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูผู้สอนการศึกษานอกโรงเรียน ระหัน แดงจวน ไกรวรรณไว้ สรุปได้ดังนี้ (ระหัน แดงจวน 2527: 59)

ในปี พ.ศ. 2493 นักการศึกษาชื่อ ไวท์ (White) ได้ทำการศึกษาวิจัยถึงความต้องการการฝึกอบรมของครูผู้สอนการศึกษานอกโรงเรียน พบว่า ครูที่ทำการสอนการศึกษานอกโรงเรียนมีความเห็นว่า สมรรถภาพต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อการประสบความสำเร็จในการสอนนักศึกษานอกโรงเรียนได้แก่ ความสามารถในการวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน ความสนใจของนักศึกษานอกโรงเรียน ความต้องการในสิ่งที่นักศึกษานอกโรงเรียนจะเรียนรู้ การเลือก การจัดหาสื่อที่เหมาะสม และเป็นผู้เฝ้าหาความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานอยู่เสมอ

ความสนใจเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูสอนการศึกษายุ่งใหญ่ได้รับการเปิดเผย เป็นเวลา 10 ปี จนกระทั่งปี 2503 นักการศึกษาชื่อ แคมเบอร์เลน (Chamberlain) ได้ศึกษาวิจัยในหน้าที่ของนักการศึกษาผู้ใหญ่ เขาได้รวบรวมสมรรถภาพของนักการศึกษาผู้ใหญ่ไว้จำนวน 45 ข้อ ในจำนวนนี้พบว่า ข้อที่ได้รับการยอมรับเป็นสมรรถภาพที่สำคัญที่สุด ได้แก่ นักการศึกษาผู้ใหญ่จะต้องมีทักษะด้านการสื่อสาร (Communication) มีทักษะในการปรับปรุงเนื้อหาให้ตรงตามความต้องการของผู้เรียนและชุมชน มีทักษะในด้านการบริหารงานในหน้าที่ ความรับผิดชอบของตน และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการการศึกษายุ่งใหญ่

ต่อมาในปี พ.ศ. 2505 เอเคอร์ (Aker) ได้ทำการวิจัยเพิ่มเติมโดยเน้นถึงเกณฑ์ในการพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรการศึกษายุ่งใหญ่ จากการศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง ได้สรุปเป็นสมรรถภาพผู้ดำเนินการศึกษาทั้งหมด 223 ข้อ ในจำนวนนี้ 23 ข้อ ได้รับการยอมรับว่า มีความสำคัญมากที่สุด เช่น นักการศึกษาผู้ใหญ่จะต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจจิตวิทยา การศึกษายุ่งใหญ่ ยอมรับและเคารพในสมรรถภาพของนักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและของชุมชน และมีความรู้ความสามารถในการเลือกและใช้สื่อการสอน/วัสดุสอน ให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน มีความรู้ความสามารถที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในการคิดพิจารณาอย่างรอบคอบและมีเหตุผล มีความรู้ความเข้าใจหน้าที่ความรับผิดชอบของตนทั้งงานในหน้าที่และชุมชน เปิดโอกาสและสนับสนุนให้นักศึกษาได้แสดงความรู้ความสามารถของตนให้มากที่สุด มีความสามารถที่จะนำความรู้เชิงปฏิบัติ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ในปี พ.ศ. 2508 บาร์เนส และ เฮนดริคสัน (Barness and Handrickson) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นของนักการศึกษาที่ทำงานในหน่วยงานการศึกษายุ่งใหญ่รวม 15 รัฐ และพบว่า ครูผู้สอนการศึกษายุ่งใหญ่นั้น ควรจะมีสมรรถภาพรวม 12 ข้อด้วยกัน ในจำนวนนี้ความรู้เกี่ยวกับหลักการการศึกษายุ่งใหญ่ จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และวิธีการประเมินผลเป็นสมรรถภาพที่ได้รับการยอมรับว่าสำคัญที่สุด

ในปี พ.ศ. 2511 เวนริ (Veri) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบของหลักสูตรการศึกษายุ่งใหญ่ตามความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยครั้งนี้ได้รับการยอมรับมาก และได้กลายเป็นวิชาบังคับในหลักสูตรของการศึกษายุ่งใหญ่ ซึ่งประกอบด้วย ประวัติและปรัชญาการศึกษาผู้ใหญ่ แนวการวัดผลและประเมินผลที่เหมาะสมกับหลักสูตร จิตวิทยาการศึกษายุ่งใหญ่ ลักษณะงาน



ของการศึกษาผู้ใหญ่ ปัญหาและอุปสรรคของงานการศึกษาผู้ใหญ่ อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลง  
ของสังคมที่มีผลกระทบต่องานการศึกษาผู้ใหญ่ และการเร้าให้ผู้ใหญ่สนใจเรียน

และในปี พ.ศ. 2516 กราโบวสกี (Grabowski) ได้ศึกษาลงงานต่าง ๆ  
ที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพที่จำเป็นของนักการศึกษาผู้ใหญ่ และสรุปว่า นักการศึกษาผู้ใหญ่ต้องมี  
สมรรถภาพอย่างน้อย 10 ข้อ ในจำนวนนี้สมรรถภาพที่เกี่ยวกับการมีความรู้ จิตวิทยาการศึกษา  
ผู้ใหญ่ ทักษะในการสอน ความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน  
และชุมชน มีความรู้ความสามารถในการวัดผล จัดเป็นสมรรถภาพที่มีความสำคัญมาก

#### การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร

คลาร์ค (Clark 1970: 2767 - A) ได้ทำการวิจัยประเมินผล เลือกวิธี  
การจัดอบรมส่งเสริมครูประจำการ โดยสอบถามครูใหญ่โรงเรียนรัฐบาลโอคลาโฮมา พบว่า  
วิธีการจัดอบรมส่งเสริมครูประจำการที่มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์และ  
ขอบเขตที่เหมาะสม โดยเสนอแนะว่าการวางแผนปรับปรุงคุณภาพครูประจำการควรเริ่มต้นจาก  
ปัญหาและความต้องการของครู วิธีการต่าง ๆ ที่จัดส่งเสริมให้ครูประจำการสมควรที่ได้มี  
การกำหนดเป้าหมายเฉพาะอย่างและจำเป็นต้องมีแผนในการประเมินผลอย่างมี  
ประสิทธิภาพ

จอห์นสตันเตอร์ส (Johnstors 1971: 212) ได้ทำการศึกษาแรงจูงใจ  
ของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่จะเข้ารับการศึกษาอบรมระหว่างประจำการ ปรากฏว่า  
แรงจูงใจทำให้ครูต้องการศึกษาระหว่างประจำการที่สำคัญ เรียงตามลำดับดังนี้ เพื่อเพิ่ม  
เงินเดือน เพื่อพัฒนาสถานภาพตนเอง เพื่อมีความรู้ความสามารถกว้างขวางและทันสมัย  
เพื่อพัฒนาวิชาชีพของตนเอง เพื่อมีโอกาสมีส่วนร่วมในกลุ่ม เพื่อสนองความพึงพอใจและการ  
ยอมรับจากสังคม เพื่อให้สามารถเข้าใจระบบการศึกษาอื่น ๆ และเพื่อให้สามารถดำรงชีวิต  
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วอเรน (Warren 1974: 3562 - A) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวปฏิบัติ  
ในการส่งเสริมครูประจำการ ในปี 1974 พบว่า

1. ควรปรับปรุงโครงการให้เหมาะสมกับความต้องการของครูแต่ละคน
2. ควรมีการประเมินผลความต้องการและความสนใจของครู เป็นรายบุคคล เพื่อนำไปพิจารณาสำหรับการจัดในโอกาสต่อไป
3. ควรให้ครูมีโอกาสร่วมในการวางแผนเสนอวิธีการจัดส่งเสริมครูประจำการด้วย
4. กำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะอย่างในการจัดแต่ละครั้ง
5. ควรจัดส่งเสริมครูประจำการพิเศษนอกเหนือจากวันเปิดภาคเรียน
6. ควรใช้เทปบันทึกภาพในการฝึกสอนแบบจุลภาคด้วย
7. ควรมีการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่วางไว้
8. ควรจัดวางโครงการให้เหมาะสมกับความต้องการที่จะนำไปใช้จริง ๆ

### การวิจัยในประเทศ

#### การวิจัยเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูผู้สอนการศึกษามัธยมศึกษา

ในปี 2517 นับเป็นครั้งแรกที่สมรรถภาพของครูผู้สอนการศึกษามัธยมศึกษาของประเทศไทยได้รับความสนใจเมื่อ โมฮัมหมัด อับดุลการเคร์ ได้ทำการสำรวจความสนใจของครูผู้สอนการศึกษามัธยมศึกษา ว่ามีความสนใจในเนื้อหาใดบ้าง ผลของการสำรวจพบว่า ความรู้ความเข้าใจในจิตวิทยาการศึกษามัธยมศึกษา ทักษะเกี่ยวกับเทคนิคการสอน วิธีการสอนอ่าน และความรู้ความเข้าใจในปรัชญาการศึกษามัธยมศึกษา ได้รับความสนใจมากที่สุด ท่อมาอีก 2 ปี เขาได้ทำการศึกษาวิจัยอีกครั้งและพบว่า ในจำนวน 12 สมรรถภาพใหญ่ ๆ รวม 188 ข้อนั้นมี 3 สมรรถภาพใหญ่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสมรรถภาพที่สำคัญที่สุด ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญา จิตวิทยา และมนุษยสัมพันธ์ (โมฮัมหมัด อับดุลการเคร์ อ้างถึงใน ระหัน แดงจวน 2527: 60)

#### การวิจัยเกี่ยวกับความต้องการทางการศึกษาของข้าราชการสังกัด

##### กรมการศึกษานอกโรงเรียน

ไพฑูริย์ โพธิ์สาร (2527: 137-147) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการทางการศึกษาของหัวหน้าฝ่ายของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด จำนวน 15 คน และหัวหน้าฝ่ายศูนย์การศึกษา

นอกโรงเรียนจังหวัด จำนวน 110 คน พบว่า ความต้องการทางการศึกษาของหัวหน้าฝ่าย  
 เกี่ยวกับทักษะในเรื่อง การวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน เป็นความต้องการอันค้ำหนึ่ง  
 และอันค้ำรองลงไปคือ การวิเคราะห์ความต้องการของบุคคล การจัดการเกี่ยวกับการเงินและ  
 งบประมาณ การเป็นผู้ให้คำปรึกษาคณะวิชาการ และการแก้ไขปัญหาให้สำเร็จ เกี่ยวกับในค่าน  
 ความรู้มีความต้องการในเรื่อง ทรัพยากรในชุมชนเป็นอันค้ำหนึ่ง อันค้ำรองลงไปได้แก่ ทฤษฎี  
 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

#### การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร

บุญทัน เฝ้าเจริญ (2526: 96-97) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาและความ  
 ต้องการของครูองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย และพะเยา ที่มีความสัมพันธ์กับการปรับปรุง  
 หลักสูตรและการบริหารของวิทยาลัยครูเชียงรายแก่ครูประจำการ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ  
 ของครูประจำการในค่านความต้องการของครู พบว่า ต้องการให้วิทยาลัยครูมีหน่วยงานผลิต  
 อุปกรณ์การสอนแจกจ่ายหรือจำหน่ายในราคาถูก ต้องการได้รับข่าวสารทางวิชาการหรือเอกสาร  
 ทางวิชาการมาก แต่อาจารย์วิทยาลัยครูยังไม่เคยให้บริการทางค่านนี้เลย

เสนห์ ระหว่างบ้าน (2522: 53-54) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพปฏิบัติการ  
 และความต้องการเกี่ยวกับการให้การศึกษาระหว่างประจำการแก่ครูอาจารย์ในกลุ่มวิทยาลัยครู  
 ภาคตะวันตก พบว่า ความต้องการเกี่ยวกับการอบรมสัมมนาตามทัศนะของอาจารย์ มีระดับ  
 ค่ะแน่นเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์มากหกข้อคือ การอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในวิชาที่สอน  
 การอบรมเกี่ยวกับเทคนิควิธีสอน การอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร การอบรม  
 เกี่ยวกับการใช้สื่อทัศนอุปกรณ์ กำหนดให้อาจารย์ที่ได้รับการอบรมจากภายนอกวิทยาลัย เผยแพร่  
 ความรู้แก่อาจารย์อื่น และการอบรมเกี่ยวกับการทำงานนอกเหนือจากสอนสำหรับทัศนะของผู้บริหาร  
 พบว่า ความต้องการที่มีระดับค่ะแน่นเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์มาก คือ การอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และ  
 ทักษะในวิชาที่สอน การอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการสอนแก่อาจารย์ ส่วนในค่านปัญหาเกี่ยวกับการ  
 อบรมสัมมนามีปัญหาเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ขาดงบประมาณ ขาดการนำความรู้มาใช้ และ  
 ไม่มีการประเมินผล

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ใ้รายงานการวิเคราะห์ปัญหาการนิเทศ  
การศึกษา สรุปผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการจัดอบรมครู เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถแก่ครู-  
ประจำการ พบว่า มีปัญหาบางประการดังนี้ การอบรมซ้ำตัวบุคคล ครูมีใ้เ้ความรู้จากการ  
อบรมไปใ้ใ้ให้เกิดประโยชน์เท่าที่ควร การติดตามและประเมินผลการอบรมมีการทำงานน้อยมาก  
และใ้สรุปปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอบรมครูตามล้ากับจากมากไปหาน้อย คือ ขาดเงิน  
งบประมาณ ขาดสถานที่อบรมที่เหมาะสม ขาดวิทยากรที่มีความรู้ที่เหมาะสม และการประสานงาน  
กับหน่วยงานอื่นไม่ราบรื่น (กรมสามัญศึกษา 2515: 13)



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย